

[https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3\(1\)-56](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3(1)-56)

УДК 330.131:335.01

НЕМЧЕНКО Валерій

Одеський національний технологічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-2984-3357>

СКЛЯР Лариса

Одеський національний технологічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-8332-8823>

МАКСИМЕНКО Максим

Одеського національного технологічного університету

<https://orcid.org/0009-0004-9128-4017>maksimenko.maksimilian@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЗЕД УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

У статті досліджено ключові особливості та виклики, що стоять перед зовнішньоекономічною діяльністю (ЗЕД) України в умовах глобальної нестабільності та повномасштабної військової агресії російської федерації. Авторами проведено комплексний аналіз поточного стану української зовнішньої торгівлі, використовуючи як основний інструмент SWOT-аналіз для виявлення внутрішніх сильних і слабких сторін, а також зовнішніх можливостей та загроз. Аналіз статистичних даних за 2019–2024 роки виявляє руйнівний вплив війни на ЗЕД: різке падіння експорту, особливо в металургійній галузі, та значне зростання негативного торговельного сальдо. Структура експорту продемонструвала критичну залежність від агропромислового комплексу (зернові, олії), тоді як частка продукції з високою доданою вартістю, зокрема машинобудування, скоротилася. Структура імпорту вказує на гостру потребу в паливі, машинах, обладнанні та товарах, необхідних для оборони та відновлення. У межах SWOT-аналізу визначено, що сильними сторонами України є її вигідне географічне положення, потужний аграрний потенціал та кваліфікована робоча сила. Водночас слабкими сторонами залишаються високий рівень корупції, політична нестабільність, недостатньо розвинена інфраструктура та сировинна залежність експорту. Ключовими можливостями є поглиблення інтеграції з ЄС, зростання світового попиту на продовольство та залучення інвестицій для повоєнної відбудови. Головними загрозами визнано триваючу військову агресію, посилення глобального протекціонізму та конкуренцію на світових ринках. Також наголошено на необхідності розробки комплексної державної стратегії, спрямованої на подолання внутрішніх слабкостей, диверсифікацію експорту в бік товарів із вищою доданою вартістю, модернізацію інфраструктури та максимальне використання переваг євроінтеграційного курсу для забезпечення стійкого економічного розвитку.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, SWOT-аналіз, міжнародна торгівля, інвестиції, економічний розвиток, Україна.

NEMCHENKO Valerii, SKLIAR Larysa, MAKSYMENKO Maksym

Odesa National Technological University

PECULIARITIES OF UKRAINE'S FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY IN THE FACE OF GLOBAL CHALLENGES

The article examines the key features and challenges facing Ukraine's foreign economic activity (FEA) in the context of global instability and full-scale military aggression by the Russian Federation. The authors conducted a comprehensive analysis of the current state of Ukrainian foreign trade, using SWOT analysis as the primary tool to identify internal strengths and weaknesses and external opportunities and threats. An analysis of statistical data for 2019–2024 reveals the devastating impact of the war on FEA: a sharp decline in exports, especially in the metallurgical sector, and a significant increase in the negative trade balance. The export structure demonstrated a critical dependence on the agro-industrial complex (grains, oils), while the share of products with high added value, particularly mechanical engineering, decreased. The import structure indicates an acute need for fuel, machinery, equipment, and goods necessary for defense and reconstruction. Within the SWOT analysis framework, it was determined that the strengths of Ukraine are its advantageous geographical location, powerful agricultural potential, and qualified workforce. At the same time, the weaknesses remain a high level of corruption, political instability, underdeveloped infrastructure, and dependence on raw materials for exports. The key opportunities are deepening integration with the EU, growing global demand for food, and attracting investments for post-war reconstruction. The main threats are recognized as ongoing military aggression, increased worldwide protectionism, and competition in world markets. It also emphasized the need to develop a comprehensive state strategy to overcome internal weaknesses, diversify exports towards goods with higher added value, modernize infrastructure and maximize the benefits of the European integration course to ensure sustainable economic development.

Keywords: foreign economic activity, SWOT analysis, international trade, investments, economic development, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції / Received 15.03.2025

Прийнята до друку / Accepted 12.04.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Зовнішня економічна діяльність (ЗЕД) грає важливу роль у зростанні економіки, підвищенні здатності країни конкурувати та інтеграції України в світову економіку. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації та воєнний стану дуже вплинули на соціально-економічне життя України. Зовнішньоекономічна

діяльність нашої країни зазнала руйнівного впливу : війна певною мірою привела до падіння виробництва в ключових експортних галузях (металургія, аграрний сектор), руйнування виробничої та логістичної інфраструктури (порти, шляхи сполучення), порушення ланцюгів постачання та вимушеного скорочення підприємницької активності.

Крім того, у часи глобалізації та зростаючої залежності між країнами, ефективне управління зовнішньою економічною діяльністю стає важливим пріоритетом. Розуміючи це нам треба не тільки поновити старі досягнення ЗЕД, але ще створити нові для того, щоб Україна не тільки існувала, а ще була важливим гравцем на світовому економічному ринку.

Один із основних інструментів для цього це -SWOT-аналіз. для планування, що допомагає знайти внутрішні сильні та слабкі сторони і зовнішні можливості й загрози.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Варто зазначити, що проблематика зовнішньоекономічної діяльності України та її різноманітні аспекти тривалий час перебувають у центрі уваги вітчизняних науковців. Вагомий внесок у дослідженні питань ЗЕД зробили багато вчених, я би хотів відзначити наступних. По-перше це Басюркіна Н., Кузнецова К., Лагодієнко В., які досліджували правове регулювання ЗЕД [1, 2]. Особливості функціонування ЗЕД в кризових умовах, зокрема під час ведення бойових дій, детально розглядалися у працях Попело О. та Зибаревої О. У роботах Микитюк Ю., Самійленко Г. та інших авторитетних вчених досліджувалися актуальні тенденції розвитку ЗЕД, її регіональні особливості та складні механізми взаємодії з ключовими торговельними партнерами. Проте, сучасні глобальні виклики здійснення зовнішньоекономічної діяльності в Україні потребують постійного аналізу ситуації для вивчення особливостей сьогодення в даній галузі і розроблення стратегічних шляхів для формування ефективної політики в зовнішній торгівлі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета цієї статті – дослідити особливості здійснення зовнішньоекономічної діяльності України в умовах глобальних викликів з метою визначення головних напрямів для подальшого розвитку і зміцнення її позицій на міжнародному ринку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Протягом останніх п'яти років в Україні зберігалася та поглиблювалася модель економіки відкритого типу, що визначало критичну залежність країни від зовнішньоекономічної діяльності. Цей фактор, особливо в умовах безпрецедентних викликів, спричинених спочатку пандемією COVID-19, а згодом повномасштабним військовим вторгненням Російської Федерації у 2022 році, зумовив надзвичайно високу вразливість економіки України. Це, у свою чергу, кардинально підвищило вимоги України до надійності та стійкості стратегічних партнерів серед учасників світового співтовариства.

Україна не просто підтвердила, а й значно активізувала свій стратегічний напрям розвитку – інтеграцію до Європейського Союзу, що знайшло своє відображення в отриманні статусу кандидата на вступ до ЄС у червні 2022 року. Водночас, навіть за такого чітко визначеного вибору та активного залучення до системи світового розподілу праці, особливо в контексті виконання Угоди про асоціацію, виявилася гостра необхідність у прискоренні реформ для забезпечення економічного розвитку держави на високому конкурентоспроможному рівні. Завдання щодо утримання та відновлення динамічного розвитку національної економіки, переведення її на інноваційні рейки в умовах війни та післявоєнної відбудови, поставило надскладні вимоги та визначило ключові пріоритети зовнішньоекономічної політики. До них належать, зокрема, забезпечення належного рівня конкурентоспроможності на зовнішніх ринках для української продукції, особливо з високою доданою вартістю, з одночасним безпрецедентним посиленням національної безпеки в усіх її вимірах та захистом національного товаровиробника в умовах зруйнованих ланцюгів постачання та втрати частини виробничих потужностей.

Захищеності вітчизняного ринку, стимулюванню інноваційного шляху розвитку, залученню інвестицій та адаптації до стандартів ЄС повинна сприяти митна та податкова політика держави. Її слід розглядати як комплексну систему принципів та напрямів діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів і безпеки за допомогою митно-тарифних і нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі, а також через глибоку гармонізацію з європейським законодавством. Напрями цієї політики та конкретні рішення значною мірою визначаються незмінним політичним курсом на євроінтеграцію, програмами відновлення та модернізації країни, а також чітко визначеним місцем України як невід'ємної частини європейського та світового демократичного співтовариства. На відміну від попередніх періодів, будь-які коливання щодо інтеграційного курсу України зникли; спрямування до Європейського Союзу стало безальтернативним та консолідуючим для українського суспільства та політикуму, а будь-які згадки про можливу орієнтацію на Євразійський союз чи подібні проросійські проекти остаточно відійшли в минуле як такі, що суперечать національним інтересам та безпеці України.

Зовнішньоекономічна діяльність України протягом останніх років зазнала суттєвих трансформацій, на це мали вплив як і внутрішні реформи, так і глобальні економічними та геополітичними чинники.

Розглянемо динаміку основних показників ЗЕД (експорт та імпорт товарів) за період з 2019 по 2024 рік, спираючись на доступні статистичні дані, та зробимо відповідні висновки.

Таблиця 1

Динаміка обсягів експорту-імпорту товарів за 2006–2011 рр., млн дол. США

Показник	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Експорт в млн дол. США	50 070	49 200	68 090	44 173	36 000	41 733
% до попереднього року (експорт)	-	98,30%	138,40%	64,90%	81,50%	115,90%
Індекс інфляції, %	4,10%	5,00%	10,00%	26,60%	5,10%	12,00%
Імпорт в млн дол. США	60 780	54 200	72 820	55 600	63 500	70 751
% до попереднього року (імпорт)	-	89,20%	134,40%	76,30%	114,20%	111,40%
Сальдо в млн дол. США	-10 710	-5 000	-4 730	-11 427	-27 500	-29 018
% до попереднього року (сальдо)	-	46,70%	94,60%	241,60%	240,70%	105,50%
Доля Імпорту до Експорту, %	121%	110%	107%	126%	176%	170%

Джерела: складено за даними Держстату, Держмитслужби та НБУ за відповідні роки

Аналізуючи таблицю 1 ми можемо побачити, що у 2019-2021 роках зовнішня торгівля України зростала. У 2021 році навіть експорт досяг найвищого рівня, незважаючи на спад у 2020 році через пандемію. Проте, торговельний баланс був постійно від'ємним. Повномасштабна війна, що почалася у 2022 році, сильно вплинула на зовнішню торгівлю. У 2022 році експорт різко впав більш ніж в 1,5 рази, і його вартість продовжувала знижуватися у 2023 році майже в 2 рази порівняно з 2021 роком. Імпорт спочатку скоротився у 2022 році, але потім почав швидко зростати і зараз ми маємо відмітку що імпорт складає 170% від експорту що спричиняє дуже велике зростання торговельного дефіциту. Структура експорту України залишається слабкою, надмірно залежною від сировини (агропродукція, метали (таблиця 2)). Це робить економіку чутливою до змін світових цін.

Таблиця 2

Експортні операції в розрізі окремих товарних груп (ТОП 10) у 2019–2024 рр., млн дол. США

№	Категорія товарів	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1	Зернові культури (Група 10)	9 154	9 366	12 348	9 073	11 714	8 509
2	Чорні метали (Група 72)	9 970	7 085	13 968	3 536	2 806	2 504
3	Жири та олії тваринного або рослинного походження (Група 15)	5 322	5 808	6 996	5 812	5 498	4 707
4	Руди, шлаки та зола (Група 26)	3 987	3 718	5 654	2 921	2 514	2 712
5	Насіння і плоди олійних рослин (Група 12)	2 722	2 863	2 627	1 527	1 638	1 751
6	Машини, обладнання та механізми (Група 84)	1 422	1 366	1 599	944	933	722
7	Електричні машини та обладнання (Група 85)	725	606	731	577	555	446
8	Деревина і вироби з деревини (Група 44)	1 894	1 743	2 264	1 283	1 458	1 134
9	Залишки і відходи харчової промисловості (Група 23)	1 595	1 609	1 995	1 545	1 711	1 503
10	Вироби з чорних металів (Група 73)	1 145	906	1 549	788	699	643

Із таблиці 2 ми бачимо, що **аграрна продукція (зернові, жири та олії, насіння олійних, залишки харчової промисловості)** є ключовою і найстабільнішою статтею українського експорту, особливо після 2022 року. Частка цих товарів значно зросла в структурі експорту. Натомість, **експорт продукції металургійної та видобувної галузей (чорні метали, вироби з них, руди)** зазнав значного падіння після початку повномасштабного вторгнення через окупацію територій, руйнування підприємств та блокування портів, хоча й залишається у десятці найбільших. Експорт промислових товарів, таких як машини та обладнання, демонструє відносну стабільність у грошовому виразі, але їхня частка у загальному експорті зменшилася. Загалом, експортна структура стала більш залежною від аграрного сектору, адаптуючись до умов воєнного часу та логістичних викликів.

Таблиця 3

Імпортні операції в розрізі окремих товарних груп (ТОП 10) у 2019–2024 рр., млн дол. США

№	Категорія товарів в млн дол США	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1	Палива мінеральні, нафта та продукти перегонки (Група 27)	8 280	6 657	10 655	13 133	7 985	5 580
2	Машини, обладнання та механізми (Група 84)	5 684	5 015	6 458	4 996	7 764	7 871
3	Електричні машини та обладнання (Група 85)	3 585	3 233	4 156	3 551	4 913	4 917
4	Засоби наземного транспорту (Група 87)	4 740	3 777	5 270	4 147	6 618	7 185
5	Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них (Група 39)	2 769	2 584	3 460	2 545	3 687	3 879
6	Фармацевтична продукція (Група 30)	1 737	2 022	2 196	2 152	2 607	2 697
7	Інша хімічна продукція (Групи 28, 29, 32-38, крім 30, 31, 39)	3 300	3 058	4 089	3 612	5 227	5 455
8	Вироби з чорних металів (Група 73)	1 049	956	1 332	886	1 243	1 301
9	Папір та картон (Група 48)	1 146	1 078	1 489	1 242	1 584	1 595
10	Оптичні, фотографічні, медичні інструменти (Група 90)	894	956	1 223	1 055	1 579	1 637

Таблиця 3 дає нам зрозуміти постійну залежність України від постачання мінеральних палив, які стабільно входять до топ-1 категорій, із суттєвим зростанням у 2022 році. Імпорт машин, обладнання та транспортних засобів залишається значним, що відображає потреби як виробничого сектору, так і оборони та відновлення країни, особливо помітне зростання цих категорій у 2023-2024 роках. Фармацевтична продукція та полімерні матеріали є стабільними статтями імпорту, що вказує на залежність від зовнішніх поставок у сфері охорони здоров'я та переробної промисловості. Імпорт хімічної продукції та виробів з металу також займає вагоме місце. Загалом, структура імпорту демонструє критичні потреби економіки та населення, які значно зросли після 2022 року, включаючи товари подвійного призначення та ті, що необхідні для підтримки життєдіяльності країни в умовах війни.

Незважаючи на труднощі, у 2024 році помітне деяке позавлення експорту. Це стало можливим завдяки адаптації бізнесу та відкриттю нових логістичних шляхів. Однак, імпорт також продовжує зростати, посилюючи проблему від'ємного торговельного сальдо. Україна залишається дуже залежною від імпорту багатьох товарів: енергоносіїв, обладнання, а під час війни – озброєння

Загалом, показники зовнішньої торгівлі показують, наскільки сильно війна вплинула на економіку. Попри складнощі, український бізнес і уряд намагаються підтримати експорт та забезпечити потрібний імпорт. Але для стабільного розвитку цього сектору необхідні мир, відбудова інфраструктури, реформи та державна підтримка. Ця підтримка має бути спрямована на розширення видів експорту та виробництво більш цінних товарів.

Щоб більш ретельно дослідити проблему особливості здійснення ЗЕД України в умовах глобальних викликів, та знайти ймовірні шляхи покращення ситуації зовнішньої економічної діяльності України нижче приводжу SWOT-аналіз.

Результати SWOT-аналізу зовнішньоекономічної діяльності України **Сильні сторони (Strengths)**

1. **Вигідне географічне розташування:** Насамперед варто відзначити її вигідне географічне розташування України. Перебуваючи на перетині важливих транспортних коридорів між Європою та Азією, наша країна має значний, хоча й не повністю реалізований, потенціал для розвитку транзитних перевезень та відповідної логістичної інфраструктури. Наявність виходу до Чорного та Азовського морів (навіть з урахуванням поточних обмежень) також традиційно розглядається як фактор, що може сприяти активізації морської торгівлі [4].

2. **Значний аграрний потенціал:** Україна заслужено вважається одним із провідних світових виробників та експортерів ключових сільськогосподарських культур, зокрема зернових та олійних, а також продуктів їх переробки. Основою високої конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектору на світовому ринку слугують як унікальні родючі чорноземи, так і загалом сприятливі кліматичні умови. Як підтверджують дані Міністерства аграрної політики та продовольства, саме ця галузь забезпечує левову частку валютних надходжень до державного бюджету [7].

3. **Наявність кваліфікованої робочої сили:** Країна володіє значним резервом високоосвічених фахівців, особливо у сферах інформаційних технологій, інженерії та природничих наук, при відносно конкурентній вартості праці. Це створює привабливі умови для залучення іноземних інвестицій, передусім у трудомісткі та високотехнологічні виробництва. Аналітики часто підкреслюють, що українські ІТ-спеціалісти вирізняються не лише високим рівнем кваліфікації, але й гнучкістю та здатністю до вирішення складних завдань[8].

4. **Поступове реформування законодавства:** Протягом останніх років, незважаючи на всі труднощі, спостерігається певний прогрес у гармонізації українських законів з нормами Європейського Союзу. Цей процес, значною мірою стимульований Угодою про асоціацію з ЄС, сприяє поліпшенню бізнес-клімату, відкриває нові можливості для торговельно-економічного співробітництва та адаптації національної правової системи до європейських стандартів[5].

Слабкі сторони (Weaknesses)

1. **Високий рівень корупції:** Корупція проявляється у непрозорості регуляторних процедур, зловживаннях владою та слабкості судової системи, що сукупно створює значні ризики для іноземних інвестицій та міжнародного партнерства. Підтвердженням цьому є і оцінки Transparency International, згідно з якими Україна "все ще демонструє високий рівень сприйняття корупції" [9].

2. **Нестабільна політична та економічна ситуація:** Сьогоднішню ситуацію ускладнює загальна нестабільність, спричинена як триваючою військовою агресією Росії, так і внутрішньополітичними та макроекономічними коливаннями. Таке середовище негативно позначається на інвестиційному кліматі та робить довгострокове планування зовнішньоекономічних операцій надзвичайно складним завданням.

3. **Недостатньо розвинена інфраструктура:** Застарілі транспортні мережі, вразлива енергетика та недостатньо розвинені комунікації обмежують логістичний потенціал країни та збільшують витрати бізнесу, що працює на зовнішні ринки. Без масштабних інвестицій у модернізацію інфраструктури подолати ці обмеження неможливо.

4. **Залежність від експорту сировини:** Структурна проблема українського експорту – його сировинна залежність. Значна частка товарів з низькою доданою вартістю робить економіку чутливою до кон'юнктури світових ринків та стримує зростання валютних надходжень у довгостроковій перспективі.

Можливості (Opportunities)

1. **Поглиблення інтеграції з Європейським Союзом:** Стратегічним вектором розвитку залишається поглиблення інтеграції з Європейським Союзом. Наявна Угода про асоціацію, доповнена статусом кандидата на вступ, створює передумови не лише для розширення торговельних зв'язків, але й для залучення європейських інвестицій та імплементації стандартів ЄС, що підвищить якість та конкурентоспроможність української економіки.

2. **Зростання світового попиту на продовольство:** На тлі зростаючого світового попиту на продовольство зберігається шанс капіталізувати значний аграрний потенціал. Це відкриває перспективи як для нарощування експорту традиційної сільськогосподарської продукції, так і для стимулювання інвестицій у переробну галузь, створюючи вищу додану вартість.

3. **Розвиток нових технологій та інновацій:** Важливим джерелом майбутнього зростання може стати розвиток нових технологій та інновацій. Цілеспрямовані інвестиції в науково-дослідні розробки (як воєнні так і цивільні), активна підтримка інноваційного підприємництва та подальше зміцнення позицій ІТ-сектору здатні стимулювати диверсифікацію українського експорту та підвищити його технологічний рівень.

4. **Залучення іноземних інвестицій для відновлення інфраструктури:** Після завершення війни та стабілізації ситуації, виникає унікальна можливість залучення масштабних іноземних інвестицій. Цей капітал буде критично необхідним для відновлення зруйнованої інфраструктури та глибокої модернізації ключових секторів економіки України.

Загрози (Threats)

1. **Продовження військової агресії Росії:** Ключовим дестабілізуючим фактором, безумовно, залишається триваюча військова агресія Росії. Її прямі наслідки – руйнування виробничих потужностей, критичні порушення логістичних ланцюгів та гальмування інвестиційної активності – створюють перманентну загрозу для всієї зовнішньоекономічної діяльності України. Як слушно зауважують Скриньковський та ін. (2022), вплив військових дій на зовнішньоторговельні потоки є "катастрофічним" [5].

2. **Посилення протекціонізму у світовій торгівлі:** На глобальному рівні викликом виступає посилення протекціоністських тенденцій у світовій торгівлі. Запровадження новими та існуючими торговельними партнерами різноманітних бар'єрів чи санкцій може відчутно обмежити доступ українських товарів на перспективні зовнішні ринки.

3. **Посилення конкуренції на світових ринках:** Україна змушена протистояти зростаючій конкуренції на глобальному рівні. Особливо гостро це відчувається в традиційних для нашої країни експортних галузях, таких як сільське господарство та металургія, де конкурентна боротьба з іншими країнами-експортерами стає дедалі напруженішою.

4. **Негативні наслідки зміни клімату:** Зміна клімату несе відчутні негативні наслідки і для аграрного сектору України. Зокрема, вона може призводити до зниження врожайності та, відповідно, до зростання ризиків для експорту сільськогосподарської продукції. На глобальному рівні цю проблему підкреслює і Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО), зазначаючи, що "зміни клімату становлять значний ризик для глобального сільського господарства та продовольчої безпеки" [10]. Водночас, слід визнати, що кількісно оцінити точний внесок саме кліматичних змін у динаміку врожайності в Україні залишається аналітично складним завданням

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведений аналіз здійснення зовнішньоекономічної діяльності України висвітлює досить дуалістичну картину. З одного боку, такі внутрішні переваги, як вигідне географічне розташування, значний аграрний потенціал та наявність кваліфікованої робочої сили, формують міцний фундамент. Ці сильні сторони доповнюються зовнішніми можливостями, передусім пов'язаними з поглибленням інтеграції з ЄС та зростанням світового попиту на продовольство, що разом відкриває певні перспективи для розвитку ЗЕД.

Однак ці позитивні аспекти значною мірою нівелюються комплексом серйозних внутрішніх проблем. Високий рівень корупції, перманентна політична та економічна нестабільність (посилена війною), недостатньо розвинена інфраструктура та критична залежність експорту від сировини залишаються ключовими стримуючими факторами. Ситуацію додатково ускладнюють зовнішні загрози: триваюча військова агресія Росії, посилення протекціонізму у світовій торгівлі та дедалі гостріша конкуренція на глобальних ринках.

З огляду на такий баланс сил та викликів, забезпечення сталого розвитку зовнішньоекономічної діяльності України вимагає комплексної та проактивної стратегії. Зусилля мають бути сконцентровані на синергії дій: подоланні або хоча б пом'якшенні слабких сторін, максимальному використанні наявних можливостей (особливо євроінтеграційних) та розробці механізмів протидії зовнішнім загрозам. Пріоритетами державної політики вбачаються рішуча боротьба з корупцією, заходи для стабілізації макроекономічної ситуації, стратегічні інвестиції в модернізацію інфраструктури, стимулювання диверсифікації експорту в бік продукції з вищою доданою вартістю та підтримка інновацій. Успішна реалізація такої багатоаспектної стратегії є ключовою передумовою для підвищення конкурентоздатності української економіки та її гідної інтеграції у глобальне господарство.

Література

1. Басюркіна Н. Й., Кузнєцова К. О., Лагодієнко В. В. Управління зовнішньоекономічною діяльністю бізнес-суб'єктів. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2022. Том 7. № 3. С. 163–169. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-3-22>
2. Лагодієнко В.В. Підвищення ефективності здійснення зовнішньоекономічної діяльності за допомогою впровадження концепції маркетингу. *Бізнес-Навігатор*. 2014. №1(33). С. 237–243. http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2014_1_47
3. Lagodiienko, V., Popelo, O., Zybarena, O., Samiilenko, H., Mykytyuk, Y., Alsawwafi, F.M.A.S. (2022). Peculiarities of the management of enterprises' foreign economic activity in current sustainability conditions. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 17, No. 4, pp. 1215–1223. <https://doi.org/10.18280/ijstdp.170420>
4. Єфімова Г. В., Побережець О. О. Зовнішньоекономічна діяльність України в умовах воєнного стану. *Economic Synergy*. 2024. № 2. С. 63–84. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2024-2-5>
5. Скриньковський Р., Процевят О., Павленчик Н., Цюх С. Сучасні тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності України в умовах війни. *Path of Science*. 2022. № 8(6). Рр. 1001–1008. DOI: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.82-2>.
6. Скрипник С., Процевят О., & Воронова О. Особливості регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, 2022. (38). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-47>
7. Міністерство аграрної політики та продовольства України. (н.д.). *Офіційний вебсайт*. URL: <https://minagro.gov.ua/>
8. Асоціація "IT Ukraine". (н.д.). *Аналітичні звіти*. URL: <https://itukraine.org.ua/>
9. Transparency International. (2023). *Індекс сприйняття корупції 2023*. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2023>
10. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO). (н.д.). *Зміна клімату та сільське господарство*. URL: <https://www.fao.org/climate-change/>

References

1. Asiur'kina, N. I., Kuznietsova, K. O., & Lahodiienko, V. V. (2022). Upravlinnia zovnishnoekonomichnoi diial'nosti byznes-sub'iektiv [Managing foreign economic activity of business entities]. *Ukrains'kyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, 7(3), 163–169. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-3-22>
2. Lahodiienko, V. V. (2014). Pidvyshchennia efektyvnosti zdiiśnennia zovnishnoekonomichnoi diial'nosti za dopomohoiu vprovadzhennia kontseptsii marketynhu [Improving the effectiveness of foreign economic activity through the implementation of the marketing concept]. *Biznes-Navihator*, 1(33), 237–243. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2014_1_47
3. Lagodiienko, V., Popelo, O., Zybarena, O., Samiilenko, H., Mykytyuk, Y., & Alsawwafi, F. M. A. S. (2022). Peculiarities of the management of the foreign economic activity of enterprises in current conditions of sustainability. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 17(4), 1215–1223. <https://doi.org/10.18280/ijstdp.170420>
4. Yefimova, H. V., & Poberezhets, O. O. (2024). Zovnishnoekonomichna diial'nost' Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Foreign economic activity of Ukraine under martial law]. *Economic Synergy*, 2, 63–84. <https://doi.org/10.53920/ES-2024-2-5>

5. Skryn'kovs'kyi, R., Protseviat, O., Pavlenchuk, N., & Tsyukh, S. (2022). Suchasni tendentsii rozvytku zovnishnoekonomichnoi diial'nosti Ukraïny v umovakh viiny [Current trends in the development of Ukraine's foreign economic activity during the war]. *Path of Science*, 8(6), 1001–1008. <https://doi.org/10.22178/pos.82-2>
6. Skrypnyk, S., Protseviat, O., & Voronova, O. (2022). Osoblyvosti rehuliuвання zovnishnoekonomichnoi diial'nosti v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of regulating foreign economic activity under martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 38. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-47>
7. Ministerstvo aharnoi polityky ta prodovol'stva Ukraïny [Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine]. (n.d.). Ofitsiyni veb sayt [Official website]. Retrieved from <https://minagro.gov.ua/>
8. Asotsiatsiia "IT Ukraine" [IT Ukraine Association]. (n.d.). Analitychni zvity [Analytical reports]. Retrieved from <https://itukraine.org.ua/>
9. Transparency International. (2023). Indeks spryiniattia koruptsii 2023 [Corruption Perception Index 2023]. Retrieved from <https://www.transparency.org/en/cpi/2023>
10. Prodovol'cha ta sil's'kohospodars'ka orhanizatsiia OON (FAO) [Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)]. (n.d.). Zmina klimatu ta sil's'ke hospodarstvo [Climate change and agriculture]. Retrieved from <https://www.fao.org/climate-change/>